

## PACO CERDÀ

14 DE ABRIL

# “Fa noranta anys que oblidem una jornada que va ser el primer moment èpic de la democràcia”

AFIRMA EL PERIODISTA VALENCIÀ QUE EL 14 D'ABRIL VA SER UNA REVOLUCIÓ QUE, PELS FETS QUE LA VAN SUCCEIR, VA QUEDAR MARGINADA EN LA MEMÒRIA HISTÒRICA. PER AIXÒ L'HA RESCATADA EN UN VOLUM DE NO-FICCIÓ, EN UN HÍBRID ENTRE PERIODISME I HISTÒRIA FARCIT DE MICROHISTÒRIES QUE VAN TENIR LLOC AQUELL DIMARTS DEL 1931, I QUE PERMET ALS LECTORS VIURE-LA EN PRIMERA PERSONA.

**LA LLISTA DE FONTS** que ha fet servir Cerdà per recrear les històries que relata és interminable. Ha remenat hemeroteques, arxius, butlletins, comunicats de defunció, estatuts jurídics, registres meteorològics, radio-grames, cables diplomàtics, informes, arbres genealògics, el calendari lunar... No hi ha cap text, cap nom, cap detall, cap frase... que no siguin reals. Tot, remarca, és no-ficció. Tot és real.

—De llibres de la Segona República se n'han escrit molts, però normalment se centren en els fets. El seu no. Quin era l'objectiu?

Fer un tall en la història, fotografiar l'anatomia d'un instant però des del punt de vista de les persones anònimes, minúscules, aquells grans secundaris de luxe que també expliquen la història.

—I n'hi ha molts! De directes i d'indirectes. N'he comptat uns dos-cents, que situa en uns vint-i-cinc pobles i ciutats de l'Estat espanyol.

N'hi ha tants perquè de cada història personal que trobava mirava si podia estirar-ne el fil. Per això, per exemple, quan narre el part de Rosa Vila, que dona a llum a un nen en el mateix moment en què es proclama la República a Cadis, també parle del metge que la va atendre, Pablo, un maçó fascinat amb les idees republicanes. Una història em va portar a l'altra.

—Hi ha més exemples. Com el del militar que acompanya l'infant don Joan quan abandona Espanya.

Sí, el tinent de navili Javier Biondi, republicà acèrrim i membre d'una lògia maçònica. És ell qui està al comandament del torpediner número 16, on viatja un dels fills d'Alfons XIII.

—Parlant del rei... Tant ell, com la reina, com els membres del govern monàrquic i republicà, tot i ser grans personatges de la història, també són presents a la seva obra, però sempre a partir de detalls quotidians.

**Les persones anònimes són uns grans secundaris de luxe que també expliquen la història**

Perquè dels xicotets volia mostrar la seua gran vida i, dels grans, les coses menudes que els fan humans. Com el que Alfons XIII diu al seu ajudant de cambra que li pose a la maleta, o els diaris que va escriure de nen i que no s'emporta. O la coixesa del comte de Romanones. Pretenia humanitzar al màxim els grans noms, perquè sovint oblidem que també eren persones.

—De detalls n'hi ha moltíssims, com ara que el ministre d'afers exteriors italià escriu amb tinta Inchiostri Bo.

Exacte, Dino Grandi. L'ambaixador d'Itàlia a Madrid intenta contactar amb ell perquè la selecció italiana de futbol és a la capital espanyola, aquell 14 d'abril. Han d'anar al camp de San Mamés, a Bilbao, a jugar un partit, però tenen por i demanen eixir del país com més aviat possible.

—Dels futbolistes detalla que arriben en el tren de les vuit i vint-i-sis del matí. El temps també és molt present, al llibre. L'estructura en vuit apartats que són franges horàries. Tots comencen amb la història d'un mort. Per què? D'una banda, perquè volia fer una metàfora del que estava passant aquell dia. Estava morint la monarquia, el regnat d'Alfons XIII i un model de país marcat per les desigualtats i l'enderrement. D'altra banda, perquè considere que el 14 d'abril sempre s'ha contat d'una manera molt naïf. I sí, va ser un moment d'esperança i d'il·lusió, però perquè passés van haver de morir algunes persones, com Francisco, Cándida, Antonio, Emilio...

—Un d'aquests apartats l'obre amb Teresa Claramunt, que mor l'11 d'abril, però la fa sortir a través del periodista que redacta la crònica del seu enterrament. Tot ho narra a través de les persones, com el canvi de símbols al butlletí oficial d'Espanya. Sí, a través del linotipista de *La Gaceta de Madrid*, que treu la corona i l'es-

**14 DE ABRIL**  
Libros del  
Asteroide  
(2022)



“La monarquia d’Alfons XIII estava instal·lada en una anòmala anormalitat de misèria i analfabetisme que no es podia sostindre més en el temps”



cut reials i hi col·loca el nou emblema –una dona– a la part superior de la pàgina. Aquí, el que volia reflectir quan aquest senyor compon el text de la portada amb els noms del govern provisional, és que la República, en la primera aparició oficial, es presenta d’una manera burgesa. Gairebé totes les persones d’aquell primer consell de ministres provenen d’aquesta classe social.

–També narra fets del 14 d’abril que no tenen relació amb la proclamació de la República. Com ara l’home que persegueix un lladre a trets o la dona que se suïcida en saber que el marit, pescador, i el net s’han ofegat. Són històries paral·leles al relat oficial de la República que expliquen el país d’aquell moment. Un pescador que es juga la vida per portar una mica de pa a casa, les riuades de Melilla o una

xica de setze anys que vol dedicar-se al teatre i que, després de la negativa paterna, fuig de casa. Però la policia la troba, l’obliga a tornar i ella intenta matar-se. Això també retrata la situació de les dones, doblement injusta per a les de classe treballadora.

–Una descripció del país la fa a Cartagena, on Alfons XIII puja al vaixell que el porta a l’exili. Parla dels nous rics de la mineria especulativa, dels polítics de l’alta burgesia, de la misèria dels treballadors...

És que el rei arriba a la ciutat murciana i pregunta: “¿Todo normal?”. I, és clar, quina era la normalitat en la qual estava instal·lada la monarquia? Doncs, per exemple, que els miners es juguessin la vida per tres pessetes de jornal. Era una anòmala normalitat que ja no es podia sostindre més en el temps, sobretot l’analfabetisme. Per això l’educació va ser tan important per a la República. S’havia d’instruir una gran massa popular obrera que no sabia ni llegir. Quin país podia construir-se sense una població lectora? ¶

#### LA HISTÒRIA DES DE BAIX

És el que feia l’historiador E.P. Thompson i és el camí que vol seguir Cerdà. Ho va fer amb *Los últimos* i amb *El peón*, que al setembre arribarà a les llibreries traduït al català per Ara Llibres. Amb *14 de abril*, Cerdà va guanyar el II Premi de No-Ficció Libros del Asteroide.

MACIÀ, COMPANYS I...

## L'AUTORA DEL CRIM DEL CARRER DE TRAFALGAR

Un dels escenaris de *14 de abril* és Barcelona. Cerdà hi viatja per parlar de Francesc Macià i Lluís Companys i per explicar històries com la de l’Eduardo, un soldat que aquell dia estava de permís i que va morir de manera accidental per un dels trets que va disparar la policia per dissoldre uns manifestants.

O la del grup de persones que va assaltar la presó de dones i va alliberar les recloses, entre les quals hi havia Josefa Fuertes, coneguda com *la parricida*. Va ser l’autora del crim del carrer de Trafalgar, una dona que va assassinar un marit que la maltractava i que va ser condemnada a vint-i-cinc anys de presó, “un cas amb què volia retratar el masclisme incrustat que en aquell moment dominava este país”, diu Cerdà.



CATERINA ÚBEDA  
Periodista